

O ORDENADOR COMO MEDIO DE COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA: ENTRE ORALIDADE E ESCRITA

MARÍA XESÚS BELLO RIVAS¹
Universität Paderborn / Instituto da Lingua Galega

1. Introducción

A irrupción dos ordenadores na vida moderna, xa non só como utensilio práctico como *máquina universal*, senón tamén como medio de comunicación (“metamedio”), carrexou múltiples consecuencias para a vida social. Entrar nun ordenador conectado a unha rede posibilita o acceso á “rede das redes”, é dicir, á Internet, e a través desta, ó mundo enteiro. En diversos campos (investigación, economía) a distancia xa non constitúe un factor determinante na medida en que a información necesaria sexa alcanzable nalgún punto da rede.

O ordenador contemplado, pois, como medio, como instrumento a través do cal os mundos se achegan. Hai que subliña-lo feito de estarmos ante un *medio* (hai quen prefere chamarlle “modelo metafórico”), xa que é determinante á hora de chegar a valoracións derivadas da investigación da interactividade individuo / ordenador. O home *utiliza* o ordenador como instrumento capaz de diversas tarefas. El é o único dono e señor, quen ordena, polo que non debemos caer na tentación de crer nun influxo determinista da máquina sobre o usuario.

Tampouco podemos deixar de lado a certeza da relación dos ordenadores coa lingua. Dentro das condicións de manexo dun destes aparatos está a necesidade de empregar, por parte do usuario, determinadas palabras que activan “mandatos” específicos (p.e. “imprimir”, “inserir”, “fin” etc.) Programando, introducimos diversas ordes servíndonos dun teclado alfabético que en grande medida remiten

¹ E-Mail: <bello@uni-paderborn.de> / <lgchus@usc.es>. Quixera agradecer a importante axuda prestada (sobre todo en cuestións de terminoloxía informática) ó Dr. Benno Stein do Fachbereich Mathematik / Informatik da Universität Paderborn así como a Juan M. Bello Rivas polos valiosísimos enderezos da Internet.

á linguaxe humana. Ademais, desde hai uns anos estanse a desenvolver disciplinas específicas (lingüística computacional) que xorden do estudio da aplicación das posibilidades informáticas no marco da investigación lingüística.

2. O ordenador como medio de comunicación

Varias son as aplicacións informáticas relacionadas coa lingua que se derivan da concepción do ordenador como medio de comunicación: *E*Mail, *grupos de noticias (Newsgroups)*, *Talk*, *Internet Relay Chat*, etc. Os programas para a comunicación directa (sincrónica) en rede (*Talk*, *IRC*) existen desde hai tempo. O primeiro deles é bastante incómodo, xa que se precisan tódolos datos do ordenador do interlocutor para poder establecer unha conversa virtual, o que se complica excesivamente se son varios os participantes, por iso se desenvolveu o *Internet Relay Chat*. Por medio do *IRC* é posible poñer en contacto a diversas persoas. Cada unha delas está claramente identificada cun nome singular (*login*), o que lle permite a entrada directa nun dos milleiros de canais que para este fin existen no mundo enteiro. Esta posibilidade de comunicación directa e de masas obtivo grande popularidade no transcurso da Guerra do Golfo, onde as testemuñas oculares foron quen de poder contradicir axiña (a través destes canais de *Internet*) as versións dos feitos dadas polos xornalistas oficiais. No presente traballo concentrarémonos máis polo miúdo nos textos producidos no contexto do correo electrónico, o medio máis frecuentado polos usuarios das redes para a comunicación de tipo asincrónico².

² Esta non sincronidade é relativa, xa que un texto enviado por medio do correo electrónico precisa -en xeral- menos de oito segundos para chegar ó destino.

	EMail	EMail (lista)	Grupos de noticias	Talk	IRC
Remitente	un	un	un	un	moitos
Destinatario	un	abonados	moitos	un	moitos
Sincronía	non	non	non	si	si

Principais medios informáticos de comunicación

O ordenador supera, como vemos, o problema da necesidade da copresencia dos interlocutores nun contexto falado. Trabállase coa distancia, sendo esta un dos factores máis relevantes na comunicación en rede. Os interlocutores non se atopan as máis das veces no mesmo lugar, moitas veces nin tan sequera viven dentro de franxas horarias coincidentes, o que obriga a desenvolver un elevado aparato de precisións deícticas que supere estas barreiras locais e temporais. Alguén poderá dicir: “¿Cal é a diferenza entón co correo habitual? Cando escribo unha carta, tampouco teño o destinatario fronte a min, e quizais este tampouco viva dentro do meu contorno cultural ou temporal”. Non podemos dicir que exista conceptualmente diferenza ningunha, pero si na práctica, pois son varios os factores que fan do emprego do correo electrónico³ un medio único:

- Rapidez: a mensaxe chégalle ó destinatario nun lapso de segundos.
- Posibilidade de troco de datos: envío de arquivos de diferentes tipos, p.e. arquivos de son, imaxes etc. que se poden engadir ó email.
- Intercambio continuo: posibilidade de reenvia-las mensaxes recibidas a un terceiro destinatario.
- Faladoiros electrónicos: outra das vantaxes que ofrece o emprego do email é a da existencia de “listas de correo” onde unha central (normalmente un robot) se encarga de recibi-la mensaxe enviada por algún dos subscritores da lista e, á súa vez, de reenviala á totalidade dos membros da rolda. Hai, na actualidade, listas de dous tipos: moderadas e non moderadas. Nas primeiras cóntase cun moderador / censurador que le tódalas mensaxes antes de reemitilas ó público. Este tipo de

³ Incluso se tomou o nome de “correo” engadindo o adxectivo “electrónico” para redefini-lo anterior. En EE.UU., nalgúns ambientes, existe a tendencia contraria: o e-mail é aquí chamado simplemente “mail”, mentres que o correo habitual renomeouse ironicamente “snail mail” [correo-caracol] referíndose á lentitude deste.

listas de correo son eficaces sobre todo cando se trata da aceptación ou non da publicación (seguimos a falar do contorno da rede) de artigos sobre un tema, xa que, se a rolda é moi grande, habería un exceso de mensaxes inútiles que impediría segui-la liña temática.

A existencia deste novo medio abriu un enorme abano de posibilidades sobre todo dentro do mundo científico. Cada vez son máis os proxectos que se desenvolven na rede, é dicir, cada vez é menos determinante o factor da distancia no traballo en común. O intercambio rápido de información facilita a continua actualización de datos, sendo tamén o factor da gratuidade (nas universidades e nas grandes empresas págase, como entidade, unha suma global, o que libera de custos adicionais ó usuario) un elemento máis a ter en conta na explicación do seu grande éxito.

3. A lingua da rede

A pesar de que a utilización do correo electrónico (cando menos a nivel interno nas universidades, xornais etc.) xa se xeneralizara nos Estados Unidos nos anos sesenta, trátase, en Europa, dun fenómeno de finais dos oitenta, o que fai inevitable o seu carácter de medio novo con especial éxito entre a xuventude. E é a xuventude a que aceptou máis axiña as normas do xogo da rede ó se-lo grupo máis preparado para o acceso á informática (falta de reparo, convivencia cos ordenadores desde a infancia, manexo do inglés...) ó que se lle engade o desexo de descubrir novos mundos e culturas característico deste grupo de idade. Todo aquel que adoite usa-las posibilidades da Internet sabe que os usuarios desta teñen unha forte conciencia de grupo e soen empregar un tipo de linguaxe que lles axuda a identificarse entre eles. Partindo da base da xuventude dos que acceden maioritariamente á rede, tampouco nos ha de estraña-la enorme tendencia á absorción de anglicismos que presenta este grupo.

3.1. O inglés⁴

A imposición dunha economía *globalizada* fai que cada vez sexa máis frecuente a necesidade de establecer contacto comercial con empresas ou entidades non pertencentes á mesma comunidade lingüística. O mesmo acceso á información da rede é un elemento moi atractivo dentro da planificación de proxectos económicos, por iso ninguén rexeita as regras de xogo necesarias para o éxito, entre as que está a necesidade de aceptar unha lingua igualmente *global*⁵, ou o que é o mesmo: de acepta-lo inglés.

En comunidades onde o inglés funciona realmente como unha segunda lingua, e sobre todo en círculos técnicos, é habitual a elaboración de artigos ou *papers* directamente nesta lingua, contando xa de antemán co público estranxeiro. Ademais, non podemos esquecer que o grande monstro da tecnoloxía informática segue a ser EE.UU., polo que o inglés é a lingua da innovación neste campo supoñendo sempre un atraso a necesidade de contar con traducións para cada produto acabado de desenvolver. Para poder ser competencia, hai que ser coma eles, e eles falan (e investigan) en inglés.

Como usuario normal tamén é necesario o manexo desta lingua para poder participar en debates de carácter mundial, ou incluso e non menos importante para poder recadar información interesante para un traballo de investigación ou manter conversas con profesionais acerca de case tódolos temas. Incluso no caso do individuo que “decide” vivir nun círculo máis pequeno onde os participantes das conversas virtuais pertencen ó mesmo contorno cultural, nin sequera aquí poderá ser evitado o inglés, xa que, desde os programas que facilitan o acceso á Internet, pasando polas ordes máis simples que precisa o ordenador, ata

⁴ “The most widely understood and spoken language on IRC is English. However! As IRC is used in many different countries, English is by no means the only language. If you want to speak some other language than English [...] go to a separate channel and set the topic (with / topic) to indicate that” L. Viljanen & A. Husa, “IRC-Etiquette”, in: *EFF*, p. 1.

“Como Internet hace que el mundo sea un lugar más pequeño, el valor de contar con un idioma común ha aumentado mucho. Desde un punto de vista técnico, no hay razón para que el inglés funcione mejor que otros idiomas en Internet.”. Bill Gates, “La revolución informática” en *El País. World Media Network*, p. 3.

⁵ En contra do que poida parecer, a autora tenlle especial aversión ó adxectivo *global*, pero non é quen de fuxir da etiqueta, o que quizais amose ó éxito do termo.

“Las cosas tienen ahora tantos nombres en tantas lenguas que ya no es fácil saber cómo se llaman en ninguna. Los idiomas se dispersan sueltos de madrina, se mezclan y confunden, disparados hacia el destino ineluctable de un lenguaje *global*” (o subliñado é meu). G. García Márquez, “Botella al mar para el dios de las palabras”, *El País*, “Debate sobre la evolución de la lengua española”, abril, 1997. <http://www.elpais.es/debates>.

as máquinas chamadas de busca, todos eles precisan dun coñecemento cando menos rudimentario desta *lingua franca*. A consecuencia directa deste convivir coa lingua saxona constitúena a multitude de anglicismos⁶ que se descubren nos espazos frecuentados polos *surfeadores*, *hackers* e demais usuarios dos sitios da *Internet*, quen por medio dun simple *search* poden atopar aquel *top* ou aquel colega que xa hai tempo quería recibi-la música do grupo de moda, pero esquecera *atacar* ou *atachealo file* no último *mail*. Todo isto está a crear unha nova e incontrolable tradición de discurso que está funcionando, en cada unha das linguas diferentes do inglés, como acicate para o cambio lingüístico.

xuventude
dominio do inglés

innovación ling.

anglicismos

3.2. A “paralingua”

Denomino aquí *paralingua* a todos aqueles recursos tipográficos que se desenvolven co teclado do ordenador coa fin de simbolizar un referente concreto: iconos, ideogramas etc. sen barreiras lingüísticas ou unha prosodia específica:

•**Pictogramas ou iconos:** ¿Quen non coñece, por exemplo, os símbolos , , , ? Son as imaxes que debemos activar co rato cando queremos gardar un documento, abrir outro, cortar texto ou entrar no correo electrónico. Estamos afeitos a traballar con estes iconos⁷, todos eles significan algo concreto

⁶ Remito ó interesado no tema de terminoloxía informática dentro do marco da lingua galega ó artigo de A. M. Lorenzo & J. Gómez Guinovart: “Terminoloxía, informática e lingua galega”, *Cadernos de Lingua*, 13, 1º semestre 1996, pp. 5-33.

⁷ “Getting a spreadsheet to do one's bidding is simplicity itself. The visual metaphor amplifies one's recognition of situations and strategies. The easy transition from the visual metaphor to the symbolic value rule brings the full power of abstract models to bear almost without notice. One powerful property is the ability to make a solution generic by “painting” a rule in many dozens of cells at once without requiring users to generalize from their original concrete level of thinking.” A. Kay, 1984, p. 9.

que se pode aclarar con palabras, sen embargo non as necesitamos, xa que o símbolo encerra en si mesmo o conxunto da información, do mesmo xeito que → † ☞ etc.

•**Ideogramas:** Para que as chamadas “conversas virtuais” teñan realmente carácter de imitación dun diálogo oral habitual, cómpre botar man de determinados elementos (sempre gráficos) que permitan a impresión de observacións de tipo irónico, de exclamación, de tristura etc. Este tipo de ideogramas son tamén coñecidos co nome de *Emoticons* (conxunto de iconos especializados na expresión de emocións). En 1980, Scott Fahlman foi o primeiro en utiliza-lo primeiro, e máis sinxelo, ideograma; o coñecido “Smiley”. Xirando a cabeza cara abaixo e á esquerda podemos descubrir que estamos ante unha cara humana onde os dous puntos representan os ollos, o trazo o nariz e a paréntese un sorriso⁸. No programa de Word para Windows funcionan estes tres caracteres como “shortcut” (teclas) para o símbolo ☺, ou (coa paréntese de abrir) ☹. Partindo deste concepto desenvól-véronse multitude de novos ideogramas⁹:

(Kay e Ingha foron os primeiros en investiga-la importancia da utilización de símbolos con referencia á realidade externa -iconos, ventás etc.- para simplifica-lo manexo dos programas informáticos. O traballo de ambos foi ben aproveitado polos técnicos de *Apple Computers* e implementado no sistema peculiar de *Macintosh*).

⁸ “This odd symbol is one of the ways a person can portray “mood” in the very flat medium of computers by using “smiley faces”. His is “metacommunication”, and there are literally hundreds of such symbols, from the obvious to the obscure. This particular example expresses “happiness”. EFF. *Internet Glossary*, p. 1.

⁹ Paréceme interesante a comparación cun xogo infantil (citado por Coseriu, 1981) no que se pretende integrar, a través dunha palabra peculiarmente escrita, significado e significante:

REL ☺ XO

T ∪ URO

Para unha profundización teórica recomendámo-la lectura do capítulo dedicado por Coseriu á relación entre os signos e as “cousas” (Relationen zwischen Zeichen und „Sachen“).

Ideograma	Significado
: -)	sorriso (normalmente con retranca)
: -(aceno de tristura
;)	sorriso con chisco de ollo
:	indiferencia
(:	o usuario é zurdo
: >	sorriso sucio
> : >	sorriso de trasno
[:]	o usuario é un robot
: :)	o usuario usa lentes
B :)	leva as lentes sobre a fronte
8)	o usuario leva lentes de sol
: { }	o usuario ten bigote
: { }	o usuario ten os beizos pintados
{ : }	o usuario leva topete
: [o usuario é un vampiro
: *	o usuario está comendo algo acedo
:)	o usuario ten o nariz atascado
: ` (o usuario está chorando
: `)	o usuario chora de ledicia
: &	o usuario ten preguiza para falar
: O	o usuario boquexa
: Q	o usuario é fumador
: ?	o usuario fuma pipa
: D	o usuario estase a rir (de ti)
:DDD	o usuario estase a rir a gargalladas
: X	o usuario é mudo

Xunto a este aparato iconográfico cabe apuntar todos aqueles mecanismos gráficos que posibilitan a expresión de determinados riscos prosódicos, así, o *asterisco* denota expresión de sentimento ou de marcación exclusiva da palabra que acompaña:

- >A ti xa sei que non che importa, pero a *min* si, e *moito*
- >De veras que *non* sei de que me falas

Outra posibilidade moi aceptada é a de escribir con *maiúsculas* as palabras que se queren salientar:

>¿Estás seguro de que lle queres EN SERIO ou é só un dos teus xogos?

Tamén é común a repetición dos *signos* de *interrogación* ou de *admiración* para remarca-la intención¹⁰:

>Noraboa!!!!!!!

Un dos servicios que nos ofrece o email é o de poder retomar e modificar por medio de “replay” unha mensaxe que nos foi enviada. Automaticamente aparecerá o signo “>” no comezo de cada liña. É moi interesante esta capacidade do programa, pois permítenos contextualizar, de forma directa, as nosas cartas de resposta.

Pero aínda existe unha posibilidade máis de marca-lo texto que desexamos destacar ou ó que nos referimos en concreto na nosa mensaxe: a utilización do signo “^” escrito na liña inferior actúa a modo de frecha:

>E haber se me escribes dunha vez, xa hai que non sei de ti.
^^^

E ti A VER se aprendes ortografía. Para *iso* vas a un colexio de pago!!!!!!

3.3. Fonogramas

Representación, por medio do alfabeto, de sons. Moitos deles tomáronse do mundo dos cómics: ¡ag!, brrrrrrrrmmmmmm, ¡plof! etc. Pero tamén hai fonogramas nacidos na informática, p.e. “ping” utilidade que ofrecen os servidores Unix para verificar se está activo un ordenador en rede, tomouse como clave en mensaxes normais (no corpo de texto) para indicar que se está preparado para recibir datos.

3.4. Abreviaturas

Unha das características que máis se destacan nos textos das mensaxes do correo electrónico é a rapidez coa que son producidas as

¹⁰ Na actualidade, se remitente e destinatario empregan o mesmo programa de correo (p.e. *Eudora*) non cómpre empregar estes diacríticos, pois é posible formatea-los textos con cursivas, subliñados etc. e que se reciban sen alteracións.

máis das veces, de aí o elevado número de abreviaturas¹¹ e signos do tipo: “xq” → ‘porque’, “+” → ‘máis’, “-” → ‘menos’ etc. que se atopan.

Pero volviendo ó mundo anglófono, é nesta lingua onde se chega ó extremo da brevidade co uso continuo de siglas e acrónimos¹². Así, “BK” será “because”, como “BRB” → “be right back”, “ROFL” → “rolling on floor laughing”, “TTYL” → “talk to you later” etc. Nalgúns casos empréganse letras ou números que representan unha pronuncia igual ou semellante á palabra que se desexa abreviar: “CUL” → “see you later”, “F2F” → “facetoface”, “4” → “for” etc.

Tamén se bota man de números en forma de ideogramas fonolóxicos: “CUL8R” → “see you later”. En correos escritos en galego ten certa aceptación o emprego de “@” para representar, por medio dun único signo, os morfemas masculino e feminino “o / a”: “todol@s galeg@s”, para evita-la repetición ás veces enfermiza do tipo: “o / a neno / a” → @ nen@.

4. Cara a unha clasificación do novo medio. A dicotomía oral / escrito

O nacemento, e introducción, dun medio de comunicación novo na sociedade, pasa sempre obrigatoriamente pola necesaria adaptación deste conforme ós outros medios xa existentes que lle son máis próximos, á vez que insire novos factores ata o momento descoñecidos. Así, cando a finais do S. XV apareceu a imprenta, incorporáronse á publicación tódolos elementos da tradición fixa anterior (tipo de letra, forma de ilumina-los textos etc.) Tivo que pasar tempo ata que a imprenta atopase unha tradición propia que a desligara da súa proximidade á escrita manual. O novo factor da rapidez na publicación desencadeou en si mesmo unha nova demanda de velocidade que obrigou a eliminar moitos destes elementos herdados da tradición escrita anterior.

¿Que acontece co novo medio electrónico? A superficie dos programas creados para a produción de textos neste medio foi calcada da tradición epistolar anterior: (remitente, destinatario, data, sinatura...), outros elementos son, sen embargo, novos: (suxeito tema da carta, posibilidade de reutiliza-lo texto recibido para contextualiza-la resposta etc.). O innecesario arquivo da correspon-

¹¹ Estas xa existían na escrita manual. A tradición discursiva das abreviaturas remóntase séculos atrás, e co tempo foi perdendo vigor.

¹² Tendencia que non nace na rede electrónica, senón que se remonta á tradición desta lingua. Este xogo de abreviaturas era xa de uso común (p.e. a brincadeira lingüística “private i.” → “private investigator” ‘detective privado’, xa que “i” se pronuncia [ai] do mesmo xeito que “eye” ‘ollo’).

dencia en forma de papel engádelle unha certa carga de intanxibilidade, o cal, unido á extrema rapidez do intercambio de información, está a crear unha nova tradición. Pérdese o formalismo en certo tipo de cartas e gáñase en rapidez; vaise esquecendo unha certa sacralidade da escrita (xa desde a invención da imprenta), cada vez escríbese máis e cada vez escribe máis xente. Hai unha clara tendencia cara á brevidade e cara ó emprego de todos aqueles medios que posibiliten o achegamento ós textos *orais*. Ata o momento presentámo-las principais peculiaridades da comunicación vía correo electrónico a través das que fomos constatando a existencia de características da escrita que manteñen unha relación directa co plano da oralidade. ¿Cales destes trazos pertencen plenamente á lingua escrita e cales se remiten ó plano oral?

En Alemaña, os lingüistas Peter Koch e Wulf Oesterreicher elaboraron unha clasificación seguindo a nomenclatura de Ludwig Söll¹³ na que establecen dúas variantes na delimitación dos termos *oral* / *escrito*¹⁴: a primeira atende ó *medio* no que se realiza un enunciado, mentres que a segunda se refire á *concepción* na que este é creado. Hai textos que son concibidos como escritos pero realizados oralmente (p.e. os discursos memorizados dun guía), e outros que se realizan graficamente pero que parten dunha concepción oral (p.e. unha postal a un amigo, unha nota etc.)¹⁵.

Combinando os catro factores obteremos dúas disposicións extremas: a) concepción escrita + medio gráfico, b) concepción oral + medio fónico, que funcionarán de límites do continuo *distancia* / *proximidade*. Inclúense no fluír deste continuo dous novos valores: *condicións da comunicación* e *estratexias da comunicación*, con cadansúas variables nos eixos de proximidade e de distancia, resultando o gráfico seguinte:

¹³ Söll, L. (1974): *Gesprochenes und geschriebenes Französisch*, Berlin.

¹⁴ A investigación xurdiu da necesidade de apoia-los numerosos *corpora* de textos de linguaxe oral coa teoría necesaria:

“Hinderlich ist allerdings, daß die Fakten häufig einfach ‘gesammelt’ werden, daß unzureichende theoretische Durchdringung ihre Interpretation teilweise fehlerhaft und daß unterschiedliche linguistische Teildisziplinen am Gegenstand ‘gesprochene’ Sprache arbeiten, ohne recht voneinander Notiz zu nehmen.” Koch / Oesterreicher, 1990, p. 3.

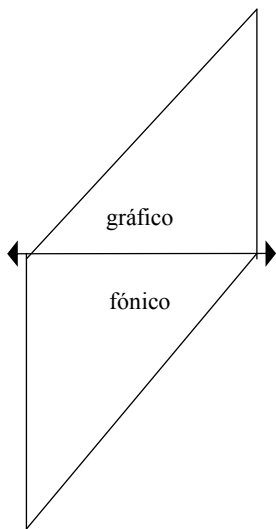
¹⁵ “Wir alle kennen phonisch realisierte Äußerungen, deren sprachlicher Duktus kaum unserer ‘Intuition’ von ‘Mündlichkeit’ entspricht (z.B. Grabrede, Erklärungen bei einer Schloßführung, Festvortrag); andererseits gibt es aber auch graphisch realisierte Äußerungen, die sich schwerlich mit unseren Vorstellungen von ‘Schriftlichkeit’ decken (z.B. stichwortartige Notizen, ‘Sprechblasen’ (!) in Comics, Privatbrief).” Koch / Oesterreicher, 1990, p. 5.

PROXIMIDADE
Condições da
comunicación

- . privacidade
- . intimidade
- . emoción
- . referencia situacional
- . proximidade física
- . diálogo
- . espontaneidade, etc.

Estratexias da
comunicación

- . preferencia por contextos extralingüísticos, xestos, etc.
- . baixa planificación
- . provisionalidade
- . agregación, etc.

DISTANCIA
Condições da
comunicación

- . publicidade
- . estrañamento
- . falta de emoción
- . falta de referencia situacional
- . distancia física
- . monólogo
- . reflexión

Estratexias da
comunicación

- . referencia por contextos lingüísticos
- . elevada planificación
- . carácter definitivo
- . integración, etc.

O continuo proximidade / distancia e as afinidades conceptuais e mediais¹⁶

¿Como se poden clasifica-las cartas emitidas na rede¹⁷ segundo a teoría de Koch & Oesterreicher sobre *Mündlichkeit / Schriftlichkeit*? Vexamos en que medida leva a introducción do ordenador como medio de comunicación á ampliación da gama de matices deste continuo:

¹⁶ O esquema tomeino sen modificacións de Koch / Oesterreicher, 1990, p. 12. Os termos por eles empregados trátanse, as máis das veces, de producións propias, de aí a extrema dificultade de achar vocablos equivalentes en galego. O alemán permite un maior xogo de creación de novos sustantivos -por medio de, p.e., os sufixos -keit e -heit- có galego, por iso moitos dos pares resultantes na nosa lingua quizais resulten estraños: p.e. *Privatheit → *privacidade / Öffentlichkeit → publicidade. Noutros casos, en cambio, obtí por mante-la forma sen derivación: *Dialogizität → diálogo / *Monologizität → monólogo.

¹⁷ A proposta de investiga-la incidencia da teoría de oralidade / escrituralidade de Koch e Oesterreicher no campo dos textos producidos no contexto da Internet partiu de Weingarten, 1994.

Na actualidade, cando queremos enviar unha mensaxe por ordenador, a única posibilidade real na práctica será a do *medio* escrito¹⁸. O abano amplíase, sen embargo, na dimensión *conceptual* do texto que se produce. Por unha banda, nos medios onde está presente o factor da sincronía (IRC, Talk)¹⁹ son case maioría o tipo de mensaxes dunha concepción de proximidade (comparables p.e. coas cartas escritas en círculos de amizade). Nos medios asincrónicos (email, grupos de noticias) a concepción é desigual, dependendo sempre do grao de estrañamento existente entre os interlocutores²⁰. Atopamos, pois, cartas de elevada elaboración sobre todo nos ambientes onde o uso do correo electrónico substituíu totalmente o “vello” correo, englobando o primeiro tódolos usos diafásicos, xunto a cartas de clara concepción oral.

Por outra banda, existe a idea da *nondistancia* ou “ruptura das formas” propiciada pola rede. O feito de escribir nunha pantalla carrega no seu momento importantes controversias, sobre todo entre os ambientes literarios. Xa papel²¹ e pluma eran máis queridos polos tradicionalistas do que a “revolucionaria” máquina de escribir. Coa chegada do ordenador acabouse co romanticismo das correccións á man e, ó se saber das posibilidades da comunicación vía Internet, estalou a polémica:

“Cuando apareció la escritura, no eliminó la palabra. Con Internet y las autopistas de la información, no sólo se puede hablar de una desaparición de la palabra interpersonal, sino también de la

¹⁸ Existe a posibilidade de usa-lo ordenador como medio oral (por suposto co software e hardware adecuados) e de forma semellante ó contacto telefónico, pero a calidade de son obtido é aínda precaria.

¹⁹ O Talk permite visualizar toda a actividade do teclado emisor, cando borra e corrixe, cando prefire suprimir algo “dito” etc. exactamente igual que se o estiveramos escoitando no medio oral.

²⁰ Esta distancia é extrema nas mensaxes escritas por inexpertos no e-mail:

> Carta dirigida a [destinatario]

> Yo [remitente] le envío esta carta a través de mi alumna [nome] vía e-mail para que me envíe el concierto número 5 para dos pianos. Ruego me la envíe a mi dirección y no al e-mail de mi alumna. Gracias.

A través do escrito na primeira liña “carta dirigida a...” podemos deducir que o remitente cre na existencia dun intermediario (carteiro) que levará a mensaxe a destino. A mesma formulación da carta é esaxeradamente oficial (cabe preguntarse se o grao de oficialidade sería o mesmo se estivera empregando o medio gráfico ata agora habitual).

²¹ Faría falta un estudio serio que analizase a repercusión psicolóxica que supón o cambio do material empregado para a escritura. A idea de “volatilidade”, no sentido de fugacidade parece ser inherente á pantalla do ordenador. O texto créase con certa virtualidade e é enviado (feito desaparecer) da nosa vista en cuestión de segundos. O papel (como antes o pergameo de coiro, a pedra, o papiro etc.) posúen un maior grao de eternidade ou de realidade.

desaparición de la escritura. Y es que no existe la escritura en tiempo real. La *escritura requiere una distancia*²² que Internet anula con su obsesión de la simultaneidad. Internet y el ordenador dan lugar a otro lenguaje, a otra forma de funcionar, con sus propias normas. El ordenador hace pensar de otra forma. Por eso lo rechazo.²³

¿Cal é a *outra linguaxe* que se produce na Internet? ¿Unha linguaxe menos formal no sentido de non suxeita a normas de cortesía? Os que estean afeitos a manter correspondencia por este medio terán experimentado seguramente un fenómeno moi xeneralizado: nun contexto formal (p.e. nunha carta a un docente de universidade) a primeira mensaxe enviada manterá unha estruturación cortés semellante á carta que mandaríamos por correo habitual (data, saúdo oficial etc.). A resposta a esta carta soe ser moito máis informal e adoita incidir directamente sobre o asunto central da nosa misiva (sen rodeos) e servíndose moitas veces, tras un “replay” (*vid.* 3.2) da axuda do noso texto como marco contextual. Esta é seguramente “la otra forma de funcionar” da que fala o autor. Cómpre ser rápido e directo. Rómpease a *distancia* extrema dun escrito formal, pero participa dentro do medio escrito da mesma *proximidade* ca unha notiña pegada nun libro. Parece que a tendencia é a de producir textos máis semellantes á lingua oral.

4.1. As “*conversas virtuais*”. Unha mostra de “*oralidade*” na escrita

Ó longo do apartado 3 presentámo-la existencia dunha serie de mecanismos *paralingüísticos* que permiten, ben unha maior celeridade na produción dos textos, ben un mellor achegamento á realidade oral, por iso a meirande parte destes mecanismos son de concepción fónica: p.e. uso de maiúsculas ou de asteriscos para remarca-la importancia dunha palabra, signos de admiración repetidos, etc. Desenvólvense tódalas posibilidades practicableas, no medio gráfico, para imita-lo medio oral. A *creatividade* faise dona do medio (smileys) e eríxese coma determinante na creación dos textos. Noutros casos, coma nos das abreviacións do tipo “F2F” pártese dunha conceptualidade oral: para entender que “2”, neste contexto, representa a palabra “to” debemos remitirnos ó medio oral e comprobar que “two” ‘dous’ e “to” (preposición con diferentes valores) teñen a mesma pronuncia. Está

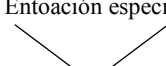
²² O subliñado é noso. O autor parece entender por *distancia* o mesmo que *reflexión*.

²³ J. Baudrillard (1997): “¿Red, dónde está tu victoria?” en *El País. World Media Network*, p. 15.

este exemplo, pois, moito máis preto da concepción falada do que a lingua escrita habitual, pois o costume de recoñecer enunciados a través da lectura xa non nos obriga a abstraelos do medio escrito e levalos á oralidade. En moi poucos casos se recomenda a representación oral do escrito (p.e. na lectura de poemas rimados).

Vimos ata agora os diferentes recursos gráficos dos que podemos botar man para “disfrazar” de oral un texto producido no medio escrito. Moitos destes recursos pertencían á tradición do discurso das mensaxes breves, notas, etc. Unha frase, unha palabra²⁴, debe encerra-lo máximo de información posible. Paralelamente rexistrámo-la existencia de elementos da escrita que se moven sempre dentro do medio gráfico e non contan cun paralelo fónico (frechas de subliñado...). Pero existen máis elementos innovadores nesta nova tradición: o “ping” do que falabamos máis arriba que, a pesar de ter sido transmitido dentro do medio gráfico, entra na lingua oral (desde o inglés) como innovación (da mesma forma ca “clic” etc.). En alemán xa vén sendo habitual (en ambientes *undernet*) o uso dun verbo xerado a partir deste “ping” dos servidores do que falabamos no apartado 3.2: *pingen [ˈpiŋən] (aínda que eu só oín a forma do participio): “Ich habe ihn schon mal *angepingt” que se podería traducir por algo así coma: ‘xa lle peguei un toque (vía email)’.

Os elementos que definen a vella tradición serven de base para a nova mentres que esta está a crear novos recursos que a definen e singularizan con respecto a todo o anterior. Pero o movemento non remata aquí, xa que as novas tradicións, como acabamos de observar, tamén se introducen nas vellas provocando un entrecruzamento de tradicións e de medios e achegando as súas lindes na mesma medida en que se aproximan as concepcións falada e escrita.

Fónico	Entoación especial	[fɔ:]	[si:ju]		[ˈpiŋ]
		↑↓	↑↓		↑↓
		for	see you		ping
Gráfico	EU ** !!!!!	4	CU		ping :-) ^^^^

5. Bibliografía

²⁴ Quizais sería interesante estudia-la repercusión da entrada no mercado das xa indispensables Post-It[®] na creación dunha nova tradición textual.

- Alarcos Llorach, E. (1965), "Representaciones gráficas del lenguaje", *Archivum*, pp. 5-58.
- Baudrillard, J., "Internet. Virtualité et postmodernité", <http://www.dc.peachnet.edu>
- Bühler, K. (1934), *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache*, Jena.
- Coseriu, E. (1981²), *Textlinguistik*, Tübingen, Narr.
- EFF: *EFF "Net Culture Cyberlinguistics" Archive*, http://www.eff.org//pub//Net_culture//Linguistics.
- Gauger, H.M / Heckmann, H. (Hrsgg.) (1988), *Wir sprechen anders. Warum Computer nicht sprechen können*, Frankfurt am Main, Fischer Taschenbuch Verlag.
- Gumperz, J. J. (ed.) (1982), *Language and social identity. Studies in interactional sociolinguistics*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Kay, A. (1984), "Presenting an issue on the concepts and techniques that give form to the programmable machine", in: *Computer Software*, New York, W. H. Freeman and Company, pp. 3-9.
- Koch, P./Oesterreicher, W. (1990), *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch*, Tübingen, Niemeyer.
- Koch, P./Oesterreicher, W. (1994), "Funktionale Aspekte der Schriftkultur", in: H. Günther / O. Ludwig (Hrsgg.), *Handbuch Schrift und Schriftlichkeit*, Bd. I, Berlin, de Gruyter, pp. 587-604.
- Kolvenbach, M. / Lötscher, A. / Dieter Lutz, H. (Hrsgg.) (1979), *Künstliche Intelligenz und natürliche Sprache. Sprachverstehen und Problemlösen mit dem Computer*, Tübingen, Narr.
- VV. AA. "Atrapados en la Red", *El País. World media Network*, edición do 18-XII-1997.
- Weingarten, R. (1994), "Perspektiven der Schriftkultur", in: H. Günther / O. Ludwig (Hrsgg.), *Handbuch Schrift und Schriftlichkeit*, Bd. I, Berlin, de Gruyter, pp. 573-586.
- Weingarten, R. [Hrsg.] (1997): *Sprachwandel durch Computer*, Opladen, Westdt. Verl.